

Maria Carmela Palmisano SL
**Beseda življenja pri prerokih:
Jeremija, prerok vstajenja**

Povzetek Prispevek želi predstaviti osnovno sporočilo življenja, prisotno v knjigi preroka Jeremija. Vprašujemo se, kakšen je v tej knjigi odnos med besedo, ki jo prerok oznanja, njegovim življenjem in življenjem naroda. Z analizo izbranih besedil članek pokaže, da beseda, ki jo prerok oznanja in posreduje, igra dvojno vlogo: podira ali ruši vse, kar ovira Božje delovanje, in naznanja novo življenje, ki je utemeljeno v Božjem zastojnem daru usmiljenja in odrešenja. V drugem delu članek osvetljuje globoko dinamiko, ki bi jo lahko opredelili kot dinamiko vstajenja v smislu prerojenja in novega življenja, ki ga Bog hkrati prebujata v preroku, v narodu in ki sega do nas, da bi doumeli kako Bog že v stari zavezi pripravlja in usmerja vse življenje k vstajenju, ki se bo popolnoma dovršilo v Kristusu, Njegovem Sinu.

Gljučne besede: Jeremija, vstajenje, rib, predsodni proces, usoda, zaveza, izgnanstvo, Jeruzalem

Abstract: *Maria Carmela Palmisano SL, The Word of Life with the Prophets: Jeremiah, Prophet of Resurrection*

The paper presents the basic message of life that can be found in the Book of Jeremiah. The starting question is: what is the relation between the word preached by the prophet, the prophet's own life and the life of his people? By analyzing some chosen tests the paper shows that the word preached and conveyed by the prophet plays a double role: it destroys everything that hinders God's work and, on the other hand, announces new life based on God's free gift of mercy and redemption. In connection with the latter, the paper deals with the deep dynamics that could be defined as the dynamics of resurrection in the sense of rebirth and new life, which God simultaneously arouses in the prophet and in his people and which reaches out to us living today. It makes us understand how, already in the Old Testament, God prepares and directs all life towards resurrection that will be completed in Jesus Christ, his Son.

Key words: Jeremiah, resurrection, rib, pre-court process, fate, covenant, exile, Jerusalem.

Stratto: *La Parola di vita e i profeti: Geremia, profeta di risurrezione*

Il presente contributo si propone di presentare alcuni tratti essenziali della «Parola di vita», presente nel libro del profeta Geremia. Ci chiediamo: quale rapporto esiste nel libro tra la parola annunciata dal profeta, la sua esistenza e la vita del popolo d'Israele? Mediante l'analisi di testi scelti l'articolo mette in evidenza il duplice ruolo svolto dalla parola profetica e annunciato al momento della vocazione profetica (1,10.18-19): abbattere e distruggere quanto ostacola l'opera di Dio e annunciare la nuova vita che si fonda sul dono gratuito della misericordia e della salvezza divina. Nella seconda parte, più positiva, che Dio opera mediante la sua parola, si porrà in luce la profonda dinamica che possiamo definire di risurrezione, nel senso di rinascita e dono della vita nuova, che Dio al tempo stesso suscita nel profeta, nel suo popolo e che raggiunge anche noi, perché possiamo comprendere come Dio già nell'AT prepari e orienti tutta la vita verso la risurrezione che si realizzerà pienamente in Cristo, Suo Figlio.

Parole chiave: alleanza, esilio, Geremia, Gerusalemme, la procedura della contro-versia, rib, risurrezione, sorte.

Uvod

Drugi del naslova prispevka - Jeremija prerok vstajenja - je aluziven, namigujoč. Zato se lahko vprašamo, v kakšen smislu je Jeremijevo sporočilo povezano z vstajenjem. Vprašanje ima smisel, saj samo ime Jeremija ali pa izpeljanke iz njega v nekaterih modernih jezikih označuje tistega, ki žaluje (prerok Jeremija se sam opredeli kot človek, ki je »v sporu in prepiru z vso deželo« - Jer 15,10). Ali lahko torej sploh govorimo o vstajenju pri tem preroku, v Stari zavezi? V svojem prispevku bom navedla in predstavila nekatere besedilne elemente in poudarke, ki jasno pokažejo, da je smiselno govoriti o vstajenju, o misli, ki je od poklica neprenehoma spremljala Jeremijevo življenje. Iz tega sledi, da je smiselno govoriti o vstajenju, ki ga je Izrael doživljal v času življenja tega preroka, ki je bilo hkrati morda najtežje obdobje življenja izvoljenega ljudstva, to je v času izgnanstva (tu govorimo o babilonski sužnosti v 6. st. pr. Kr.).

Prispevek je razdeljen na tri dele:

1. V prvem delu bom na kratko predstavila delovanje Božje besede ob poklicu preroka: predvsem se bom ustavila pri prisposodobah, s katerimi je opisano Jeremijevo poslanstvo (1,9), ki temelji na zavezi med Bogom in prerokom ter njegovim ljudstvom.
2. V drugem delu bom analizirala izraz »sprememba usode ljudstva«, ki napove novo življenje Izraela in se nahaja na začetku »knjige tolažbe« (prim. Jer 30,3).
3. Ob koncu pa bom poskusila odgovoriti na vprašanje, kakšno je Jeremijevo sporočilo za naše življenje na naši poti do vstajenja.

1. Delovanje Božje besede ob poklicu preroka

Na začetku pojasnimo nekatere pojme, še posebej pojem vstajenja v Stari zavezi. Čeprav cilj tega prispevka ni natančna predstavitev semantičnega polja tega pojma v Jeremijevi knjigi, opozarjam na dva elementa:

1. najprej je treba razlikovati med vstajenjem kot vrnitvijo k zemeljskemu življenju in vstajenjem, ki ga je doživel Kristus in ki pomeni vstop v drugo razsežnost življenja, to je v večno življenje.
2. V Stari zavezi lahko govorimo o vstajenju kot o oživetju oziroma vrnitvi k zemeljskemu življenju, kar vidimo npr. v čudežih, ki so jih delali preroki (Elija v 1 Kr 17,19-23; Elizej v 2 Kr 4,32-36). Misel o vstajenju kot o življenju po smrti posameznika pa se je v stari zavezi razvila dokaj pozno in je bolj razvidna šele v 3. oz. 2. stol. pred Kr. Najbolj očitno pričevanje srečamo v 2 Mkb 7, (gre za devterokanonično knjigo), kjer je govora o vstajenju sedmih bratov, in pri preroku Danielu

(prim. Dan 3; 7; 12). Ne glede na to, pa je treba poudariti, da je, čeprav se pojem vstajenja kot teološke kategorije razvije in izoblikuje dokaj pozno, izkustvo vstajenja kot oživitve, prerojenja, vrnitve k življenju močno prisotno in zapisano v zgodovini izraelskega ljudstva.

Samo Peteroknjžje, ki je bilo dokončano v 6. stol., je po mnenju strokovnjakov priča in izraz prerojenja, ki ga je ljudstvo doživelo po dveh velikih »potresih«, po padcu severnega (721 pr. Kr.) in južnega kraljestva (586 p. Kr.).¹ (Oba dogodka sta vplivala na oblikovanje Pentatevha). Po porušenju Jeruzalema, templja in po izgnanstvu v Asirijo in Babilon ljudstvo ob vrnitvi iz izgnanstva, sicer z velikimi težavami, na novo zaživi in zgradi svojo istovetnost izvoljenjega ljudstva, ljudstva Postave in templja.

Čeprav v Jeremijevi knjigi ne najdemo besede »vstajenje« (najdemo pa glagol קָמַ *qum*, »vstati, dvigniti«, in sicer 39-krat v različnih pomenih), je od vsega začetka beseda, ki je namenjena preroku, predstavljena kot tista, v moči katere bo prerok »ruval in podiral, uničil in rušil, zidal in sadil« (1,10).

V Jer 1,4-10 beremo:

- 4 Zgodila se mi je beseda GOSPODOVA, rekoč:
 5 »Preden sem te upodobil v materinem telesu, sem te poznal;
 preden si prišel iz materinega naročja, sem te posvetil,
 te postavil za preroka narodom.«
 6 Jaz pa sem rekel: »Oh, Gospod BOG, glej, ne znam govoriti, ker sem
 še deček.«
 7 A GOSPOD mi je odgovoril:
 »Nikar ne govôri: deček sem;
 ampak h komur koli te pošljem, boš šel,
 in kar koli ti ukažem, boš govoril.
 8 Nikar se jih ne boj,
 saj sem jaz s teboj, da te rešujem,
 govori GOSPOD.«
 9 Potem je GOSPOD iztegnil svojo roko in se dotaknil mojih ust;
 GOSPOD mi je rekel:
 »Glej, svoje besede polagam v tvoja usta.
 10 Glej, postavljam te ta dan nad narode in kraljestva,
 da ruješ in podiraš,
 da uničuješ in rušiš,
 da zidaš in sadiš.«

¹ Prim. Jean-Louis Ska, Introduzione alla lettura del Pentateuco. Chiavi per l'interpretazione dei primi cinque libri della Bibbia (Bologna: Edizioni Dehoniane, 1998), 211.

Delovanje Besede, ki jo bo prerok izvršil, je utemeljeno na odnosu zaveze med Bogom in ljudstvom in je izraženo v dveh stopnjah. Prvo bi lahko poimenovali destruktivna, drugo pa konstruktivna. V Jer 1,10 je delovanje preroka opisano v prispodobah, najprej kot trenutek rušenja, ruvanja, izkoreninjenja. Zanimivo je, da za destrukcijo avtor uporablja štiri glagole, za graditeljsko razsežnost delovanja pa le dva glagola: zidati in saditi.

Če gledamo življenje preroka s tega zornega kota, lahko prepoznamo, da je bilo razpeto med ta dva pola. Prerok kot oznanjevalec Božje besede doživlja osebno dramo, bivanjsko trpljenje, katerega izraz so žalostinke, ki jih najdemo v knjigi, ko mora neprenehoma oznanjati nesrečo, približevanje Božje kazni, prekinitve in propad Sinajske zaveze, ko opominja ljudi, naj bodo poslušni Bogu, vabi k spreobrnjenju in vrnitvi k Bogu, pa doseže le upor, naraščanje nasprotovanja do take mere, da je sam obtožen in obsojen na smrt s strani svojega ljudstva, ne samo kralja, ampak tudi duhovnikov. Če beremo 26. poglavje Jeremijeve knjige vzporedno s pripovedjo o poklicu v prvem poglavju, lažje razumemo temeljni razlog njegovega poklica. Bog mu je v 1,19 zagotavljal bližino, podporo, kot tudi, da ga nasprotniki ne bodo premagali, istočasno pa mu je jasno odkril, da se bo nasprotovanje le stopnjevalo (1,18).

Prerok kot oznanjevalec Besede spozna moč te Besede tudi osebno, v lastnem življenju. Sam Jeremija pravi, da jo je na začetku z veseljem sprejel, ker mu je bila v radost in veselje: »Če so prišle tvoje besede, sem jih požiral, tvoja beseda mi je bila v radost in veselje srca, kajti tvoje ime je priklicano name, GOSPOD, Bog nad vojskami« (15,16). Vendar pri ljudstvu velja ves čas za nosilca tožbe Boga proti ljudem, kot beremo v 1,16: »Tedaj jim izrečem *sodbo* – pravi Bog – za vso njihovo hudobijo, ker so me zapustili, zažigali kadilo drugim bogovom in molili delo svojih rok.«

V času preroka Jeremija sta bila malikovanje in sinkretizem najbolj pogosta greha v Izraelu. Bog je po prerokih (ne samo po Jeremiju, ampak že v času Amosa in Ozeja, pa tudi Izaija) vedno znova tožil ljudstvo zaradi teh grehov in tako želel sprožiti žalovanje, priznanje krivde.

Skozi vso Jeremijevo knjigo se prepletata dve tožbi: *rib*² (*tožba*) s strani Boga in njegovega preroka proti ljudstvu in tožba v sodnem procesu ljudstva proti preroku.

Izaz *rib* (ki se uporablja bodisi kot glagol bodisi kot samostalnik) je hebrejskega izvora in pomeni »tožbeni govor«, »tožba«, »tožiti«, in sicer v predsodnem procesu. Sam *rib* je bil znan tako pri Judih kot tudi pri drugih ljudstvih Bližnjega vzhoda. Ohranjena so na primer pričevanja o tožbah kraljev proti podrejenim.

² O tej tematiki glej: Pietro Bovati, *Ristabilire la giustizia. Procedure, vocabolario, orientamenti* (Roma: AnBib 110, 1997); *I rib profetici* (Roma: Dispensa P.I.B., 1997); *Geremia 1 - 6* (Roma: Dispensa P.I.B., 1999).

Rib se odvija med dvema partnerjema, ki živita odnos, utemeljen predvsem na *enostranski zavezi*, npr. v odnosu med očetom in sinom, ko oče svari ali graja sina, ali ko žena graja moža oz. mož ženo (v tem primeru gre za obojestransko zavezo), in sicer zato, da bi bližnji priznal krivico, ki jo je storil in bi se tako obnovil še obstoječi odnos. Tožba je utemeljena na dobrem, ki ga je eden od dveh storil za drugega. Bog velikokrat utemeljuje svoje tožbe proti ljudstvu na tak način, na primer: »Jaz sem te izpeljal iz Egiptovske dežele v obljubljeni deželo, kjer tečeta mleko in med, vi pa ste me zapustili, grešili, malikovali, zato boste odpeljani v izgnanstvo.« Primer take tožbe najdemo v 5 Mz 32, v Mojzesovi pesmi.

Poudariti je treba, da gre pri *ribu* za doživljanje krize v odnosu, za postopek, ki se dogaja med dvema partnerjema brez sodnika. Ta pojav, na katerem temelji tudi literarna vrsta, je zelo star in je, kot je razvidno pri navedenih primerih odnosa med možem in ženo ali med starši in otroki, še danes navzoč v vsakdanjem življenju, ko skušamo premostiti kritične trenutke v odnosih.

V sodnem procesu pa se za razliko od *riba* partnerja več ne pogovarjata med seboj, ampak se vsak obrača na sodnika, ki na koncu izreče sodbo, oziroma razglasi, kdo je nedolžen in kdo kriv, ter določi kazen. V Stari zavezi Bog po prerokih (Prim. Iz 1,2-20; Jer 2,1-19; Oz 2,4-25; Ezk 16,1-63; Am 3,9 - 4,13; Mi 6,1-8; Ps 50) večkrat in na razne načine uporabi *rib* v odnosu do ljudstva, včasih pa se le-ta spremeni tudi v sodni proces, ki se zaključi z izrekom sodbe in kazni.

V Jeremijevi knjigi je prerok nosilec tožbenega Božjega govora, da bi pozval k spreobrnjenju in tako oznanil odpuščanje, ki ga Bog daje ali pa ga je že dal.

Prerok je torej poklican vse življenje ostajati zvest poslanstvu posredovanja Božje Besede, ki zahteva spreobrnjenje in oznanja odpuščanje. Ko na tej poti prerok omaguje, čuti težo, mu Bog pomaga tako, da ga poziva k zvestobi. Ko Jeremija sam doživlja krizo, začenja razmišljati tako, kot razmišlja ljudstvo, nekako dvomi o Bogu, pritožuje se, se mu upira, skušan je, rad bi se »potegnil nazaj«. Tedaj ga Bog ne potolaži z lahkimi ali mehкими besedami, ampak ga kliče k spreobrnjenju: »Zato tako govori GOSPOD: Če se spreobrneš, storim, da se vrneš in boš spet stal pred menoj. Če boš izrekal tehtne besede, nič plehkega, boš kakor moja usta. *Oni se morajo obrniti k tebi, ti pa se ne smeš obrniti k njim*« (15,19). Skušnjava glede poklica se morda tudi danes začenja takrat, ko začnemo razmišljati o Bogu tako, kot mislijo ljudje, in dvomiti. V naslednjih vrsticah Bog potrdi prerokovo poslanstvo, ki mu je bilo dano v trenutku poklica. Prerok ob vsem tem doživlja v prvi osebi moč Besede, ki ne deluje samo zunaj preroka, ampak tudi v njegovem osebnem življenju, in v njem tudi poruši zid med njim in Biogomter ponovno zgradi skupnost z njim.

Iz knjige je razvidno, da se, medtem ko prerok po Božjem naročilu nadaljuje svoje poslanstvo in kliče k spreobrnjenju, dogajanje spreminja v sodni proces, v katerem je Jeremija obsojen na smrt (pogl. 26), kasneje pa te sodbe po posredništvu starešin, oproščen, kot mu je Bog oznanil tedaj, ko ga je poklical (prim. 1,19; 15,20; 26,16-17).

Ta *riba* in sodni proces v Jeremijevi knjigi (lahko pa jo vidimo tudi pri drugih prerokih) nam omogoča potegniti zelo pomembne vzporednice s tem, kar se dogaja v Novi zavezi s Kristusom, s katerim se zaključí zadnji del tega dolgega Božjega *riba*.³

Jezus Kristus je ljudem posredoval tožbeni Božji govor in klic k spreobrnjenju; to je še posebej vidno v Janezovem evangeliju, v katerem najdemo številna razpravljanja in prepire, ki jih je Jezus imel z Judi. Ko je bil obsojen na smrt v človeškem sodnem postopku, je dejansko nadaljeval svojo tožbo proti ljudem, in sicer v tišini in brez odgovora na človeške tožbe, ker nas ni želel soditi, ampak odrešiti. Na križu zremo zadnji trenutek tega tihega tožbenega govora, da bi končno uvideli svojo oddaljenost od Boga in se vrnili, saj nam je on sam že vse odpustil in nas opravičil: »Oče, odpusti jim, saj ne vedo, kaj delajo« (Lk 15,19).

2. Napoved nove zaveze

Poleg *riba* kot predsodnega procesa v Jeremijevi knjigi Bog oznanja novo delo, predstavljeno kot novo stvarjenje, novo zavezo, ki je zapisana v notranjost človeka in ima svoj izvir le v Bogu. V Jer 30,1-3 se lažje razumejo besede 1,10: »Postavljam te ta dan nad narode in kraljestva, da zidaš in sadiš«. V čem je ta pozitivni ali konstruktivni del oznanila?

Te tri vrstice veljajo za naslov drobne knjige znotraj Jeremijevega dela, ki jo strokovnjaki imenujejo »knjiga tolažbe«.

Besedilo pravi:

Beseda, ki se je zgodila Jeremiju od GOSPODA, rekoč:

Tako govori GOSPOD, Izraelov Bog: Zapiši si v knjigo vse besede, ki ti jih govorim.

Kajti glej, pridejo dnevi, govori GOSPOD, ko obrnem usodo svojega ljudstva Izraela in Juda, govori GOSPOD, in pripeljem jih nazaj v deželo, ki sem jo dal njihovim očetom v posest (Jer 30,1-3).

Najprej opazimo, da Božja beseda, ki jo Bog ukaže napisati preroku, pokaže način, preko katerega gre Bog onkraj smrti. Beseda je dana v kontekstu izgnanstva, lahko bi rekli, v kontekstu smrti, saj je izgnanstvo posledica greha. Ko zgleda, da je vsega konec, postane napisana beseda, ki jo Bog naroča preroku, kot oporoka za prihodnost oziroma kot beseda,

³ O odnosu med Jeremijom in trpljenjem Jezusa Kristusa v evangeljih glej François Vouga, »La seconde passion de Jérémie«, *Lumière et Vie* 165 (1983), 71-82.

ki pred smrtjo izreče in spomni na vse, kar je najpomembnejše, še več, meri onkraj smrti. Edina stvar, ki gre preko smrti, je beseda odrešenja, ki jo uresniči in izpolni Bog.

Poleg tega ostaneta sporočilo in oznanilo odrešenja veljavna za vedno, vse do danes – to je lastnost preroškega sporočila, po kateri se Božja beseda izpolni že v času življenja preroka in istočasno ostane odprta za nadaljnje dopolnitve.

Tretja vrstica pravi: »Kajti glej, pridejo dnevi, govori GOSPOD, ko obrnem usodo svojega ljudstva Izraela in Juda, govori GOSPOD, in pripeljem jih nazaj v deželo, ki sem jo dal njihovim očetom v posest« in opisuje delovanje Boga, ki na lastno pobudo dovrši nekaj novega, čeprav na zunaj ni znamenja, ki bi dokazalo, da se je ljudstvo v resnici spremenilo ali spreobrnilo. Odrešenje ostane zastonski Božji dar, ki spreminja življenje, poseže v zgodovino in mu vtisne novo smer, smer življenja.

Bogastvo izraza »*obrnem usodo svojega ljudstva*« lahko globlje dojemamo, če preberemo še dva odlomka, ki vsebujeta isti izraz (izraz se večkrat ponavlja v knjigi z različnimi nameni in za različne naslovljence: 10,18; 31,23; 32,44; 33,7.26; 48,47; 49,6 za Amonce; 49,39 za Elam; 15,19; 18,20; 31,18; zadnji trije citati veljajo za bolj izvirne).⁴ Prvega najdemo v 29,10-14.⁵

- ¹⁰ Tako govori GOSPOD: Šele, ko se Babilonu dopolni sedemdeset let, vas obiščem in izpolnim nad vami svojo obljubo, da vas pripeljem nazaj v ta kraj.
- ¹¹ Vem za načrte, ki jih imam z vami, govori GOSPOD: načrte blaginje in ne nesreče, da vam dam prihodnost in upanje.
- ¹² Klicali me boste in prihajali molit k meni in vas bom uslišal.
- ¹³ Iskali me boste in me boste našli. Ko me boste iskali z vsem srcem,
- ¹⁴ se vam bom dal najti, govori GOSPOD. Obrnil bom vašo usodo in vas bom zbral iz vseh narodov in iz vseh krajev, kamor sem vas izgnal, govori GOSPOD. Pripeljal vas bom nazaj v kraj, od koder sem vas odpeljal v izgnanstvo.

Po pismu, ki ga najdemo v 29. poglavju in ki ga prerok naslovi na iz-

⁴ Prim. Jože Krašovec, *Nagrada, kazen in odpuščanje. Mišljenje in verovanje starega Izraela v luči grških in sodobnih pogledov* (Ljubljana: Svetopisemska Družba Slovenije, 1999), 488.

⁵ Za novejšo, obširno analizo Jer 29, glej Regina Willi, *Les Pensées de bonheur de Dieu pour son peuple selon Jr 29. Une temoignage de l'espérance au temps de l'exil. Étude critique, littéraire et théologique*, (Lugano: Facoltà teologica di Lugano, 2005).

gnance v Babilonu, Bog oznanja, da spremeniti usodo ljudstva pomeni vrnitev Izraelcev iz izgnanstva. V sredini napovedi je stavek, ki pojasni, da je možnost vrnitve k Bogu nekaj novega. Vrnitev ljudstva je možna, ker Bog omogoča, da ga najdejo; ne zaradi človeškega prizadevanja (dejansko se v izgnanstvu položaj izvoljenega ljudstva ni bistveno spremenil).

Še bolj očitno pa je to vidno v Jer 30,18-19, kjer je na koncu poglavja rečeno, da je potrebno izraz »obrtni usodo ljudstva« razumeti v povezavi s pozidavo Jeruzalema na razvalinah prejšnjega mesta.

Besedilo pravi:

¹⁸ Tako govori GOSPOD:

Glej, obrnil bom usodo Jakobovih šotorov,
se usmili njegovih prebivališč.

Mesto bo pozidano na *mestu njenih razvalin*
in palača bo stala na nekdanjem mestu.

¹⁹ Hvalnice se bodo razlegale od tam
in glas veselih ljudi.

Pomnožil jih bom, ne bo jih manj;
proslavil jih bom, ne bodo neznatni.

Tukaj imamo zelo lepo semantično igro. Izraelsko ljudstvo je dedič bogate zgodovine, lepih in manj lepih dogodkov; mesto Jeruzalem, večkrat porušeno, je bilo na ruševinah prejšnjega mesta vedno znova zgrajeno. Tukaj opozarjam, da je v hebrejščini v v. 18 rečeno, da bo mesto zgrajeno »al tillah« (חַלְתִּילָהּ, *al tillah*), to je »na svojih razvalinah.«⁶ »Tel« je še danes strokovni izraz v arheologiji in pomeni izkop, arheološko postojanko, kjer potekajo izkopavanja, na primer v Sveti deželi.

Graditi na razvalinah pomeni, da se zgodovina odrešenja odvija znotraj človeške zgodovine, ki pozna trpljenje, neuspeh, solze in napor, tudi poraz, porušenje vsega.

V tem odlomku srečamo globoko teološko sporočilo, povezano z odrešenjem. Tja, kjer je smrt, kjer so ruševine, po Božji milosti vstopa življenje in je na novo zgrajeno mesto. Ne katerokoli, ampak mesto Jeruzalem, ki je predvsem bivališče Boga, ki ga ljudje slavijo. To je cilj in resnični konec izgnanstva, ko je vsa pretekla zgodovina prisotna v novi zgradbi, in to na nov način. To se zgodi takrat, kadar je smrt vključena v novo Božjo zgradbo, ki je mesto in tempelj, kraj, kjer se človek srečuje z Bogom, ne brez preteklosti, ampak v novem ovrednotenju celotnega življenja, ker je zdaj to razumljeno v Bogu, zato je živo, bolj živo kot prej.

Vrniti se iz izgnanstva, radovati se, veseliti se, je prav to, in sicer z zaupanjem, da nova zgradba nosi v sebi tudi znamenja smrti, kot se je zgodilo ob izhodu iz Egipta, ko so Izraelci nosili s seboj kosti Jožefa in vstopili v

⁶ Glej Bruna Costacurta, *I profeti* (Roma: Dispensa P.U.G., 1998-1999), 85-86.

obljubljeno deželo s tem majhnim znamenjem smrti.

Judovsko izročilo nam govori, da je ljudstvo, potem ko so na novo zgradili tempelj, radostno vzklikalo in se veselilo s pesmimi in psalmi. Nekateri izmed njih, tisti, ki so videli prejšnji tempelj, pa so ob tem jokali, tako da je bilo težko razlikovati med izrazi joka in veselja. To nam govori, kaj pomeni vrniti se iz izgnanstva: veseliti se, ne da bi pozabili na prejšnje trpljenje.

V vrstici 30,3 beremo še: »...*ko obrnem usodo svojega ljudstva Izraela in Juda, govori GOSPOD, in jih pripeljem nazaj v deželo, ki sem jo dal njihovi očetom v posest*«. Iz besedila je jasno, da je vrnitev iz izgnanstva polna namigov na izhod iz Egipta, in kaže na dopolnitev Božjega odrešenjskega načrta. Pri tem ne gre za preprosto ponavljanje prejšnjega odrešenjskega dogodka, ampak bolj za dopolnjevanje. Vrniti se iz izgnanstva pomeni doživeti nov izhod iz Egipta. Vsak odrešenjski dogodek je povabilo vstopiti v celoto zgodovine odrešenja, ki se na novo odvija za vsakega izmed nas, zame. Pri tem dopolnjevanju pa opazimo zelo pomembne značilnosti.

Ko se Božje delo odrešenja dopolni in razširi med ljudstvom, postanejo zunanja znamenja vedno manj vidna.⁷ Ob izhodu iz Egipta smo srečali izraelsko ljudstvo, ki se je v bistvu rodilo prav v tem položaju, saj ga je rodil, oz. ustvaril Bog sredi morja, ko je šlo skozi Rdeče morje pod Mojzesovim vodstvom. Ko ob vstopu v obljubljeno deželo na novo srečamo to ljudstvo pod Jozuetovim vodstvom, je ta drugi prehod opisan z manj mogočnimi znamenji; ko pa se na koncu Judje vrnejo iz izgnanstva, ne srečamo več niti mogočne množice, ampak bolj verjetno majhne skupine, ostanek Izraela, ki se vrača domov gotovo v bolj ponižni drži. V Jer 31,7-8 beremo:

⁷ Kajti tako govori GOSPOD:

Vriskajte od veselja Jakobu,
vzklikajte poglavarju narodov!
Oznanjajte, hvalite in govorite:
»GOSPOD, reši svoje ljudstvo,
Izraelov ostanek!«

⁸ Glejte, pripeljem jih iz severne dežele
in jih zberem od koncev zemlje.
Med njimi tudi slepe in hrome,
noseče in porodnice hkrati,
velik zbor se jih vrne sem.

Jeremija jih opisuje kot skupino, ki se premika počasi, med njimi so slepi, hromi, porodnice, skupina, ki v sebi združuje elemente šibkosti, sla-

⁷ O tej tematiki, glej monografijo: Roberto Fornara, *La visione contraddetta. La dialettica fra visibilità e non-visibilità divina nella Bibbia ebraica*, (Roma: AnBib 155, 2004).

bosti in elemente življenja, obljube novega življenja, o katerem govori prisposoda porodnice, prav tistega življenja, ki je bolj potrebno pozornosti in negovanja kot sicer. Če pa preidemo k Novi zavezi, ob Jordanu srečamo samo enega človeka, Jezusa Kristusa, ki gre sam, namesto svojega ljudstva, čez reko Jordan in ki je namesto vsega ljudstva šel skozi smrt ter nam zapustil znamenje praznega groba, kjer v bistvu ne vidimo več ničesar, ker je vse prežeto z Božjo prisotnostjo in z lučjo vstajenja. Tudi danes je namesto prejšnjih velikih znamenj v Cerkvi navzoče preprosto znamenje belega kruha in vina, ki pa zato ni nič manj močno, ampak nam nasprotno pokaže, da se Božja prisotnost skriva in razkriva predvsem v skupnosti in v prijateljstvu z njim in povsod tam, kjer sta razdaja življenje in ljubezen.

V teku zgodovine odrešenja opazimo, da se znamenja zmanjšujejo, da bi se nam vsem odprle notranje oči, ki nam omogočajo zreti skupnost Boga s svojim ljudstvom, ki je Kristusovo telo.

3. Zaključek

Prerok Jeremija pričuje za moč Božje besede, ki poruši, izruva, da bi Bog sam zgradil ali dokončal svojo zgradbo med svojim ljudstvom.

Razmerje med *ribom* in sodnim procesom nam je odkrilo moč zaveze, večne zaveze, ki jo je Bog na začetku sklenil z Abrahamom in traja vse do danes. V njeni moči nas svari in kliče, da bi druge spomnili, morda bolj z življenjem kot samo z besedami, na prvotni načrt ljubezni in odrešenja, ki zahteva spreobrnjenje.

Besedo, ki jo posreduje prerok, smo označili kot besedo vstajenja predvsem zato, ker na novo oživlja preteklost, prejšnje in vedno veljavne Božje obljube (obljuba vrnitve), pa tudi oživlja razvaline preteklosti (suhe kosti svojega ljudstva bi lahko rekli z Ezekielom). Božja beseda tako razodeva svojo moč v človekovi šibkosti, kot kasneje jasno izjavi sveti Pavel (»Vesel sem torej slabotnosti, žalitev, potreb, preganjanj in stisk za Kristusa. Kajti močan sem tedaj, ko sem slaboten« - 2 Kor 12,10). Beseda se ne vrne k Bogu, dokler ne izpolni tega, za kar jo je poslal, kot pravi Izaija (prim. 55,10-11), to je, dokler ne dopolni dela odrešenja.

Pri tem pa smo poudarili, da pri prerokih srečamo podobnost med idejo vstajenja, ki se razvije med ljudstvom in se izoblikuje v različnih časih, poseben pomen pa dobi v času izgnanstva, in vstajenjem v osebem življenju, saj je življenje preroka, preroka Jeremija v našem primeru, postalo znamenje Božjega delovanja, ker je bil sam Jeremija rešen smrti.

V tej kratki predstavitvi smo ugotovili izjemen in bogat pomen izraza »sprememba in obrnitev usode ljudstva«. Gre za zastonski dar odrešenja, ki ga Bog podarja izgnancem. Na razvalinah in ruševinah preteklosti ljudstvo zgradi novo mesto Jeruzalem, kjer bo ponovno pelo zahvalo Bogu,

kot jo je pelo ob izhodu iz Egipta.

Jeremija je starozavezni prerok, vendar nam v globini ne le njegovo sporočilo, ampak tudi njegovo življenje govori o Kristusu, ki je že navzoč, čeprav še ni popolnoma razodet, in sicer prav s tem, ko ljudstvo zbira iz krajev, kamor je bilo razkropljeno, ga na novo gradi in mu polaga na usta nasmeš veselja in pesem zahvale.

Poklicanost »k življenju v Kristusu« je utemeljena na bogati zgodovini naših prednikov, na čudovitih Božjih obljubah, kot tudi na izkustvu in sporočilu prerokov, o katerem smo govorili. Ta poklicanost temelji tudi na zgodovini posameznika, ki jo moramo vedno globlje razumeti, ker tudi za nas velja povabilo, vsaj v določenih trenutkih, naj gradimo mesto in tempelj na ruševinah zgodovine naroda (kot je to doživljal Izrael), ker Bog želi ovrednotiti tudi razvaline, in to vedno znova tudi stori, ko vso zgodovino, osebno in skupno, vključuje v čudovit načrt odrešenja.

Naj zaključim z mislijo, da smo mi, ki smo poklicani »k življenju v Kristusu« v različnih oblikah, še posebej k Bogu posvečenemu življenju, poklicani k temu, da bi bilo naše osebno in skupno življenje zgrajeno predvsem na temelju Kristusove daritve, na temelju njegove smrti in vstajenja za nas. Sredi razvalin, s katerimi se srečujemo, nenehno razbiramo čudovita znamenja Kristusovega vstajenja, ki ga vedno znova odkrivamo v odnosu z njim, ki do konca sveta vse dviguje in priteguje k sebi.